

*Коляда-Березовська Т.Ф., к. філол. н., доцент,
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку*

ДИДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ У ЛІНГВОДИДАКТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ: ТЕКСТОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНОКОМУНІКАНТІВ

У світі глобальної інформатизації, де технології характеризуються швидкоплинністю, а знання стрімко «старіють», лише неперервна освіта зумовлює прогрес у виробництві та технологіях. Перед освітянами постала *проблема*: зробити освіту мобільною, доступною, актуальною. Сучасний освітній процес має розглядатись як проєкт зі створення нового унікального контенту, у якому щільно зв'язані різні його складники. Це вимагає наявності зручного середовища, що дозволяє учасникам проєкту здійснювати будь-які дії щодо представлення, обговорення й застосування освітнього матеріалу. На забезпечення таких можливостей націлені різні технології, так, використання диджитал-технологій у викладанні та вивченні мов у досвідчених викладачів є *актуальним* явищем. Актуальним залишається подальше осмислення процесів мовленнєвої комунікації, розробка інноваційних систем навчання й оцінювання, навчальних матеріалів на підґрунті наукових досягнень.

Метою нашої роботи є огляд можливостей інструментів он-лайн-, Інтернет-ресурсів, digital-рішень для використання їх у лінгво-дидактичному процесі на прикладі вивчення української мови як іноземної, з огляду на новий етап цифровізації, що розпочався з уведенням локдауну через пандемію COVID-19, і те, що світовій спільноті стають вкрай необхідними кадри з цифровими компетенціями.

Різним аспектам інформатизації освіти присвячені численні дослідження, зокрема, над дослідженням питань щодо використання сервісів мережі Інтернет працювали Н. Балик, Л. Білоусова, А. Бондарчук, Н. Діментієвська, О. Кисельова, Н. Морзе, Є. Патаракін, Г. Срочинська, М. Твердохліб, Н. Хміль та інші [1], [2].

Вивченням питань запровадження в освітній процес формуючого оцінювання у руслі проблематики співвідношення «інноваційне навчання / інноваційне оцінювання», завдяки диджитал-інструментарію, розглядом теоретичних підходів до нього, напрямками його реалізації займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Л. Аллал, П. Блек, Б. Блум, О. Бойцова, М. Золочевська, О. Локшина, М. Пінська, А. Сбруєва та інші [3], [4].

У наш час освіта розглядається як глобальний фактор розвитку людства. Освітньо-виховний процес орієнтується на формування мислення і свідомості в душі «діалогу культур», з позицій «крос-культурного діалогу». Реалії сьогодення актуалізують проблеми навчання української мови в іншомовній аудиторії, що пов'язано з переходом закладів вищої освіти на

викладання державною мовою. У зв'язку з цим подальше осмислення процесів мовленнєвої комунікації не втрачає значущості, відповідно, для сучасних здобувачів як майбутніх фахівців необхідним є володіння іноземними мовами як інструментом і засобом розширення професійної компетенції, професійного та міжособистісного спілкування, обміну досвідом. Завдяки новим інструментам, диджитал-технологіям, викладачі можуть спілкуватися зі студентами через мобільні програми, соціальні мережі, хмарні технології. Автоматизація як складова цифрового процесу у навчанні реалізується через спеціальні портали, вебінари, веб-конференції, створення відеопрезентацій на контрольному етапі отримання знань та засвоєння набутих навичок.

Однією і застосованих технологій, що застосовна у лінгводидактиці, є інфографіка, тобто графічне візуальне подання інформації, даних або знань, призначених для швидкого та чіткого відображення комплексної інформації. Існує велика кількість ресурсів, що спеціалізуються на створенні інфографічних матеріалів, тому підготовка до занять або самостійного завдання не є проблемою ані для викладачів, ані для студентів. Відомі варіанти використання інфографіки на заняттях: а) інфографіка на основі прочитаного українського тексту/твору: основні текстові референти /фабула; б) таблиці для правил української мови із зображеннями; в) ілюстровані приклади на правила про частини мови або теми, присвячені орфографії; г) інфографіка на біографію видатного українського письменника/діяча тощо.

Освітня, розглядаючи інфографіку як творчий метод навчання наголошують на зручності, технологічності та організаційній ергономічності цього методу, адже застосування засобів візуального сприйняття має подвійний ефект – управління та стимуляція мисленнєвої діяльності та розвиток когнітивних навичок авторів/реципієнтів. Сфера застосування в освіті є досить широкою: від аудиторних занять, проектів до самоосвіти впродовж життя. Зручними ресурсами вважають Daily Infographic, що має питому колекцію матеріалів, яка постійно оновлюється, Cool Infographic. Також такі сайти: HohliBuilder, Creately, Infogr.am, Piktochart, Tagxedo, Casoo. Відомий Інтернет-ресурс LearningApps.org студенти та викладачі використовують для роботи над Інтернет-проектами, веб-квестами, під час спілкування з носіями мови за допомогою засобів синхронної та асинхронної комунікації [4], [5].

Великий дидактичний потенціал мають «подкасти», оскільки їх можна інтегрувати в процес навчання української як іноземної мови. Щодо терміну «подкасти» та його похідних: це аудіо-блоги чи передачі, що викладаються в мережі у вигляді випусків, які можна легко завантажити на МПЗ-плеєр та слухати в будь-який зручний для користувача час. Можливості цієї технології найповніше розкриваються в процесі навчання іноземної/ української як іноземної мов, оскільки власне мова, як засіб передачі інформації, є об'єктом вивчення. У

навчанні різних видів мовленнєвої діяльності застосування подкастів сприяє підвищенню мотивації щодо вивчення мови, появи різноманітного фонетичного матеріалу, формуванню навичок аудіювання та уміння сприймати різні стилі мовлення з різними акцентами та інтонаціями, вдосконаленню навичок говоріння. Подкасти, присвячені вивченню української мови як іноземної/іноземної мови, дозволяють вирішити низку методичних завдань: формування умінь та навичок розуміння іншомовного мовлення на слух, формування та вдосконалення орфоепічних навичок, розширення та збагачення лексичного запасу, граматичних навичок, розвиток усного мовлення. Проте, найбільш прийнятним та реалістичним завданням використання подкастів у навчальних цілях залишається розвиток рецептивних аудитивних навичок роботи з фонетичним, лексичним та граматичним матеріалом, умінь розрізняти в аудіотексті головне та другорядне, визначати тему повідомлення, розподіляти текст на смислові частини, встановлювати логічні зв'язки, визначати головну думку, сприймати повідомлення заданої тривалості у відповідному темпі [5].

Принагідно наведемо поширену сьогодні класифікацією Г. Стенлі [6], у якій чотири типи подкастів, застосовуваних у навчанні іноземної мови (відповідно, української як іноземної): 1) автентичні (authenticpodcasts) – призначені для навчання іноземної мови тих студентів, які вже мають багатий досвід прослуховування аудіофайлів та мають високий рівень володіння українською як іноземною/іноземною мовою; 2) створені викладачем (teacherpodcasts) – для досягнення певних цілей у навчанні української як іноземної/іноземної мови; 3) створені студентом (studentpodcasts), зазвичай, за допомогою викладача; 4) методичні (educatorpodcasts) – охоплюють питання, пов'язані з методикою викладання іноземної мови.

Найважливіша мета навчання української як іноземної/іноземної мови – навчити студента розуміти мову, яку він чує. Значимість інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у житті сучасного суспільства та їх широке поширення вимагало включення навичок використання ІКТ у розроблену Європейською Радою систему ключових компетенцій щодо вивчення іноземної мови. Володіння навичками ефективного використання ІКТ входить до системи вимог щодо професійної компетенції фахівців у найрізноманітніших сферах діяльності. Впровадження digital-технологій лінгводидактами скеровано на вирішення проблеми створення навчальних матеріалів для методичного забезпечення як очної, так і дистанційної мовної освіти: це – створення навчально-методичних посібників з мови з урахуванням можливості візуалізації навчального матеріалу та створення додаткових мотиваційних аспектів для студентів.

Роль автентичних відео- та мультимедійних матеріалів в організації освітнього середовища широко відзначається у методиці. Відмінною рисою використання digital-технологій у навчанні є перерозподіл потоків інформації – діалог викладача із здобувачами вищої освіти опосередковується автентичним віртуальним середовищем, яке виступає у ролі третього компонента навчання.

У процесі навчання української мови як іноземної переваги використання digital-технологій незаперечні: вони дають можливість організувати ефективну міжкультурну комунікацію як для студентів, так і для викладачів. Прикладом цього слугує поширена практика створення іноземними здобувачами мультимедійних презентацій («Моя країна», «Моє рідне місто», «Одеса – місто, де я живу і навчаюсь»), буктрейлерів (від англ. *booktrailer* – невеликий відеоролик, що розповідає у довільній художній формі про будь-яку книгу), приміром, «Книга, що змінила моє життя/уявлення/ставлення...» У процесі виконання таких міні-проектів закріплюється інтерес до оволодіння мовою і застосування її на практиці. Існує багато програм, призначених для створення презентацій як в онлайн-, так і в офлайн-режимах. Найвідомішими серед них є PowToon, Google Presentations, Knovio, Zentation та ін. Усі програми дозволяють завантажувати аудіо і відео, створювати плейлист. Отже, як стандартна комп'ютерна презентація, так і унікальна 3D-презентація – елементи сучасного заняття, що забезпечують володіння всіма видами мовленнєвої діяльності – говорінням, читанням, аудіюванням та письмом.

Ефективність міжкультурної комунікації залежить від правильно підібраних мовних та мовленнєвих засобів, вдало створених *дискурсів*, обраних стратегій та тактик навчання. Відомо, що комунікативні навички піддаються вдосконаленню, тому завдання розвитку комунікативних навичок є соціодидактично значущим, пов'язаним з якісними характеристиками *текстів* того просторово-часового континууму, в якому відбувається лінгводидактичний процес.

Якщо розглядати текстову діяльність іноземних здобувачів вищої освіти під час опанування української мови (читання/аудіювання/створення рефератів на наукові першоджерела) у семіосоціопсихологічній парадигмі Т. Дрідзе [7], то основну увагу слід звертати не стільки на змістовний бік будь-яких цілісних, завершених комунікативних актів (текстів за Т. Дрідзе), а на мотиваційно-цільову структуру, що дозволяє входити до широкого контексту людино-середовищної взаємодії. Семіосоціопсихологія спирається не тільки на накопичені наукою знання про мову, а й на знання про людину як активного *суб'єкта діяльності*, який не тільки пізнає, а й *створює* навколишній світ, вступаючи до комунікативної взаємодії. Ця діяльність не тільки супроводжує всі інші види діяльності, пов'язуючи в єдине

ціле, а й є самостійно мотивованою і цілеспрямованою *предметною діяльністю*. У рамках семіосоціопсихології текст сприймається як цілісна ієрархічна змістовно-сміслова структура, об'єднана авторською інтенцією (задумом). Основне завдання методу (у ряді робіт Т.М. Дрідзе він носить також назву інформативно-цільового) полягає в тому, щоб оцінити конкретний текст з точки зору його первинної та вторинної інформативності. Первинна інформативність характеризується не абсолютною кількістю інформації в тексті, а лише тією її частиною, яка стає надбанням реципієнта. Первинна інформативність визначає потенційну здатність конкретного тексту донести задум, основний комунікативний намір автора до споживача.

Інтенціональний (мотиваційно-цільовий) аналіз спрямовано на властивість текстів щодо вторинної інформативності. Ця властивість припускає багатофункціональну *інтерпретацію* змісту тексту. Звертаючись до тексту, користувач далеко не завжди отримує ту інформацію, яка відображає комунікативний намір автора, у результаті виникають т.зв. «сміслові ножиці». На основі семіосоціопсихологічного підходу до аналізу текстів, що тією або іншою мірою містять відомості про обрану для вивчення сферу професійної діяльності / способу життя, можна отримати цілісне уявлення про зміст та структуру нормативної свідомості (переліки діючих загальних та конкретних правових, морально-етичних, естетичних та інших із загальноприйнятих цінностей) як однієї з умов діяльності суб'єктів.

Принагідно зазначимо, що до сучасної лінгводидактики міцно увійшло поняття *кібертексту* (пор. – *кіберпростір, кіберсередовище, кіберсфера* тощо), що вимагає термінологічного опрацювання. Термін «кібертекст» відноситься до нового типу мультимедійного тексту, унікального, цілісного, завершеного, згенерованого у кіберпросторі, що виражений у різних символах, охоплює велике семіотичне поле, але характеризується єдиним змістовим образом (кіберобразом). Це нова структура тексту, нова образна архітектура, що втілює синтез вербального й образно-емоційного сприйняття світу [8].

Актуальність кібертекстів у навчанні мови відзначається тим, що розширюється обсяг самостійної роботи студента завдяки диджитал-інструментарію, який функціонує в електронному середовищі, та, за необхідності, легко трансформується; можливе включення країнознавчого матеріалу на ранньому етапі вивчення української мови як іноземної, розширено можливості інтерактивного навчання. Користувач має можливість почути та побачити кадри, озвучені різними людьми у різні історичні періоди, а гіпертекстовий фактор робить його інформаційно-образний обсяг безмежним.

Слід зазначити, що разом з поняттям «кібертекст» у освітньому середовищі використовується поняття «динамічний текст». Останнє пов'язано з розвитком інтерактивно-графічної взаємодії людини, її образного та творчого мислення, з досліджуваною проблемою на основі саме диджитал-рішень, що дозволяє поєднувати логіко-сміслову основу

(вербальний компонент) з аудіовізуальним динамічними компонентами саме для створення динамічних навчальних текстів. Отже, синонімічність понять «кібертекст»/«динамічний текст» є очевидною. Вони служать для позначення *комунікативної моделі – тексту як системи комунікативних елементів ієрархічно об'єднаних в єдину семантико-понятійну структуру*. Вибір терміну – питання авторського ідіостилу. Вважаємо дієвим прикладом розробку студентами-іноземцями магістерського рівня підготовки *кібертекстів* або *динамічних текстів* для Проекту інтернет-засідань наукового студентського гуртка («Рідна мова моя») в рамках реалізації завдань краєзнавчого напрямку: вивчення сучасної української поезії у співставленні з національними етнопоетичними зразками [9], що передбачає перегляд-обговорення авторських відеороликів/кібертекстів/динамічних текстів.

На останнє: висловлюється впевненість багатьох освітян, що для покращення рівня володіння будь-якою іноземною мовою зручно використовувати форуми, тому що це – безкоштовний інтернет-ресурс, доступне спілкування з носіями мови, що вивчається, навіть, не виходячи з дому і в зручний час, доступ до навчального матеріалу, перевіреного досвідом.

Використання сервісів мережі Інтернет, диджитал-технологій, надає потужний функціонал для реалізації основних лінгводидактичних завдань, можливість оперативної корекції процесу навчання, сприяє самореалізації, формуванню позитивних навчальних мотивів, вмінь рефлексії, самоконтролю, комунікативних здібностей, ефективної комунікації; здатності до знаходження та використання інформації з електронних джерел згідно із задачею і достатнім рівнем обґрунтованості, вміння візуалізувати вихідну інформацію за допомогою вбудованих пакетів програм.

Втім, важливо забезпечити органічне поєднання інтерактивних технологій зі словом викладача, іншими засобами навчання, відповідність між змістом і навчально-науковим завданням курсу.

Список використаних джерел:

1. Білоусова, Л.І., Житеньова, Н.В. (2017). Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу. Інформаційні технології і засоби навчання, (57/1), 38–49.
2. Бондарчук, А.П., Срочинська, Г.С., & Твердохліб, М.Г. (2015). Основи інфокомунікаційних технологій. Київ: N.p.
3. Гутнева, С.В. (2015). Застосування інфографіки у навчально-виховному процесі. Початкова школа і сучасність, (12), 15-17.
4. Black, P. (2000). Formative Assessment and Curriculum Consequences. В Scott, D. (Editor) Curriculum and Assessment.(P. 7–24). Westport : Greenwood Publishing Group, Incorporated.

5. Сбруєва А. А. (ред.) (2012). Управління інноваційним розвитком освіти в суспільстві ризику. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка.
6. Stanley, G. (2015). Podcasting for ELT. 2005. Teachingenglish.org, <http://www.teachingenglish.org.uk/think/articles/podcasting-elt>.
7. Dridze, T. Comunicacion social como actividad textual: Fundamentos de la semio-socio-psicologia. Perspectivas hispanas y Rusas sobre la traducción. Actas dell II seminario hispano-ruso traducción e interpretación. (pp. 39–45), 3-7 de Abril, de 1995, Granada.
8. Koliada-Berezovska, T. & Romanova, O. (2020). Digitalization of education for the sustainable development sake: linguistic aspect. В Nestorenko, T., & Ostenda, A. (edited) Theoretical and applied aspects of sustainable development : monograph-33 (pp.166-173) Katowice : Publishing House of Katowice School of Technology, <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/10428>
9. Коляда-Березовська, Т.Ф. & Лянцзунь, Чж. Когнітивний консенсус: зіставне дослідження української та китайської етнопоетики. Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XV Міжнарод. наук. конф. (с.70-74). 24 листоп. 2021. Київ. <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/12376>.